

Nr 84.

Av herr **Sederholm m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bekämpande av arbetslösheten.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 11 begäres av riksdagen för bekämpandet av arbetslösheten år 1922 ett förslagsanslag, högst 85,000,000 kronor samt på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 för samma ändamål ett förslagsanslag, högst 5,000,000 kronor.

I propositionen är intagen en av arbetslöshetskommissionen lämnad redogörelse för den hitintills bedrivna statliga understödsverksamheten på detta område. Av denna redogörelse framgår, att arbetslösheten under år 1921 tilltagit i rent av oroväckande grad.

Icke mindre än omkring 30 % av samtliga fackorganisationers medlemsantal voro vid november månads slut arbetslösa. De arbetslösas antal beräknas av socialministern för närvarande uppgå till omkring 140,000 personer. Det av 1921 års riksdag anvisade beloppet för bekämpande av arbetslösheten å tillhoppa 35,500,000 kronor var vid årsskiftet i det närmaste förbrukat.

De hjälporgan, som arbetslöshetskommissionen använt sig av vid anordnandet av statliga nödhjälpsarbeten, hava i huvudsak varit Skogssällskapets statsarbeten, senare benämnt Södra Sveriges statsarbeten, samt från juni månad förra året Norrlands statsarbeten. Dessutom har i mindre omfattning vattenfallsstyrelsen, marinförvaltningen, domänstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, statens järnvägar och några länsstyrelser använts av Kungl. Maj:t för utförandet av nödhjälpsarbeten.

Skogssällskapets statsarbeten har dock förbrukat största delen av de till arbetslöshetens bekämpande år 1921 anslagna medel, nämligen icke mindre än 21,750,000 kronor.

De av skogssällskapet anordnade nödhjälpsarbetena hava vanligen varit väganläggningar samt dikningsarbete m. m. å de av kommuner och samfälligheter ägda allmänningar, som stå under skogssällskapets vård.

Norrlands statsarbeten, som förbrukat 4,500,000 kronor, har huvudsakligen använt medlen ifråga till väganläggningar och då mest till sådana vägarbeten, som under de närmaste åren skulle komma i åtnjutande av statsbidrag.

Uppgörelse har träffats med de olika vägdistriktet om arbetenas utförande mot förbindelse av vägdistriktet att bidraga med en tredjedel av kostnaden.

Södra Sveriges statsarbeten har även sett sig nödsakad övergå till vägarbeten, enär verksamheten tagit en sådan omfattning, att kulturarbeten på skogsmarkerna icke vilja räcka till.

Arbetslöshetskommissionen omnämner i sin till propositionen fogade redogörelse över verksamheten att en strävan uppstått hos några städer att försöka få den nuvarande anordningen — statsarbeten med kommunalt tillskott till kostnaderna — förändrad därhän, att städerna själva skulle få utföra nödhjälpsarbeten i egen régi och därvid sysselsätta understödda arbetslösa på villkor, att som tillskott till deras arbetslön av statsmedel utgår det bidrag, som eljest skulle kommit dem såsom understödda till del.

Arbetslöshetskommissionen säger sig dock icke kunna förorda en sådan ordning. Men gent emot denna kommissionens uppfattning hava herrar Hagman, Holmström och G. H. von Koch avgivit reservation till förmån för så anordnade kommunala nödhjälpsarbeten, vilken reservation departementschefen accepterat. Härom säges på sidan 29 i Kungl. Maj:ts proposition bland annat: »I detta avseende finner jag reservanterna inom arbetslöshetskommissionen hava anfört ett bärande skäl för sin uppfattning genom påpekandet, att statsarbetena redan tagit en sådan omfattning, som icke utan allvarlig risk kan ytterligare utökas. Vill man sålunda fullfölja den linje för hjälpverksamheten, om vars företräden alla synas vara eniga, nämligen att i största möjliga utsträckning bringa hjälp genom beredande av tillfälle till arbete, så har man enligt min mening ingen annan väg att gå än den av reservanterna förordade. Även om härigenom statsbidragen skulle komma att uppgå till något större belopp, så vinner man å andra sidan den obestridliga fördelen, att dessa medel användas till företag, som äro ur kommunal synpunkt nödvändiga, i stället för att statens utgifter för nödhjälpsarbetena nu ofta komma till mindre direkt nytta.»

Med utgångspunkt från detta departementschefens yttrande vilja vi framföra några synpunkter, som torde böra komma till beaktande vid denna frågas avgörande.

Beträffande lämpligheten av att låta kommunerna få anordna nödhjälpsarbeten med statsmedel i egen régi kunna nog meningarna vara delade. Allt efter de skiftande stadskommunala behoven komme ett sådant kommunalt nödhjälpsarbete att omfatta mångahanda slag av arbete, som i och för sig kan vara nog så nyttigt och nödvändigt för staden eller kommunen, men som antagligen komme att medföra inverkningsar på den fria arbetsmarknaden och andra konsekvenser, som nu ej kunna förutses.

Men vi dela fullt reservanternas och departementschefens uppfattning, »att statsarbetena tagit en sådan omfattning, som icke utan allvarlig risk kan ytterligare utökas».

De båda organisationerna — Södra Sveriges statsarbeten och Norrlands statsarbeten — som hitintills utfört det mesta av det statliga nödhjälpsarbetet, torde också med bästa vilja icke kunna åtaga sig en fördubblad arbetsbörda under detta år. Det gäller därför att på ett klokt sätt fördela detta arbete på flera händer utan att enhetligheten och statskontrollen äventyras.

Men det är även lika viktigt att se till, att de arbeten som utföras äro av bestående värde samt att dessa arbeten äro om möjligt av sådan art, att de i framtiden giva avkastning, eller i och för sig i någon mån bidra att skapa framtida arbetsmöjligheter.

Med den omfattning, som arbetslösheten nu tagit, är det väl knappast möjligt och ej heller ur statsfinansiell synpunkt klokt att sysselsätta alla dessa med enbart vägarbeten och dylikt arbete.

Här finnas i landet stora odlingsmöjligheter. Genom torrläggning skulle tiotusentals hektar jord kunna vinnas för odling. Vårt land äger oerhörda arealer odlingsbar mark, som för en jämförelsevis ringa kostnad skulle kunna odlas, så snart avdikning blivit verkställd.

Sådana marker finnas i olika delar av landet och av en sådan omfattning, att jordägarna icke mäktat genomföra deras avdikning, därför att kostnaderna, även med bidrag av statens avdikningsanslag, ställa sig för höga. Om icke särskilda åtgärder från statens sida vidtagas för att få dessa marker utdikade, komma de näppeligen någonsin att bliva uppodlade.

I detta sammanhang kan nämnas att Tyskland i sin verksamhet för bekämpandet av den arbetslöshet, som finnes, koncentrerat sig på att vinna ny mark för odling och kultur. Ljunghedarna förvandlas till betesvallar med frodig växtlighet.

Då vi nu gå att förorda, att en del av de i Kungl. Maj:ts proposition nr 11 begärda anslagsbeloppen för arbetslöshetens bekämpande måtte få användas för torrläggning av odlingsbar jord, vilja vi framhålla några riktlinjer för ett sådant statligt nödhjälpsarbete.

Domänstyrelsen, som i mindre omfattning av Kungl. Maj:t använts för utförandet av nödhjälpsarbeten, torde i större utsträckning kunna användas för detta ändamål.

Ett belopp, förslagsvis 5,000,000 kronor bör ställas till domänstyrelsens förfogande för anordnandet av nödhjälpsarbeten med utdikningar av staten tillhöriga odlingsmarker.

Dessa torrlagda odlingsmarker böra sedan uppdelas i brukningsdelar, som för billigt pris och med hjälp av småbrukslån från statens länefond för detta ändamål hembjudas de arbetslösa eller andra, vilka kunna befinnas villiga och lämpliga att bliva jordbrukare.

Ytterligare böra 10,000,000 kronor ställas till hushållningssällskapens förfogande, för vilka medel hushållningssällskapen skulle utföra nödhjälpsarbeten med utdikningar av odlingsmarker, tillhörande enskilda, men av en sådan omfattning, att arbetets utförande har ett stort allmänt intresse och ej utan ett sådant ingripande kan komma till stånd.

I vad mån bidrag från de enskilda ägarna skulle ifrågasättas, finge prövas från fall till fall, varvid yttrande av ifrågavarande länsstyrelse lämpligen kunde inhämtas.

Till sist vilja vi framhålla den stora nationalekonomiska betydelsen av torrläggning av försumpade eller under försumpning varande skogsmarker. Sådant arbete pågår ju på statens skogar i olika delar av landet. Södra Sveriges statsarbeten har också utfört dylikt kulturarbete på av dem förvaltade sockenallmänningar.

De olika länens skogsvårdsstyrelser skulle ju kunna utföra dylikt arbete för de medel, som erhållas av skogsvårdsavgiften. Men som bekant tvingar läget på trävarumarknaden skogsägarna att minska sina avverkningar, vilket har till följd att denna inkomstkälla kommer att giva skogsvårdsstyrelserna mycket mindre intäkter för de närmaste åren än hitintills och sålunda knappast vara tillräckliga för styrelsernas övriga uppgifter.

Vi anse därför, att 5,000,000 kronor böra ställas till skogsvårdsstyrelsernas förfogande för ordnandet av nödhjälpsarbeten med torrläggning av försumpade skogsmarker under villkor att markägaren bidrager med viss del av kostnaden.

Genom detta förslag skulle en uppdelning på flera händer av det statliga nödhjälpsarbetet ske och ett i bästa mening produktivt arbete utföras, som i viss mån bidrage till framtida arbetsmöjligheter.

Utan att i detta sammanhang ingå på frågan om de statliga nödhjälpsarbetenas omfattning i övrigt och därför erforderligt belopp, få vi med stöd av det anförda vördsamt föreslå:

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 11 beslutar, att av under år 1922 anslagna medel till arbetslöshetens bekämpande 5,000,000 kronor ställas till domänstyrelsens förfogande för anordnandet av statliga nödhjälpsarbeten med torrläggning av odlingsmarker tillhörande staten för att sedan lämpligen styckas i brukningsdelar och utbjudas till försäljning, vidare att 10,000,000 kronor ställas till hushållningssällskapens förfogande för anordnandet av nödhjälpsarbeten med torrläggning av odlingsmarker, tillhörande enskilda, samt att ytterligare 5,000,000 kronor ställas till skogsvårdsstyrelsernas förfogande för anordnandet av nödhjälpsarbeten med torrläggning av försumpade skogsmarker, allt i enlighet med av Kungl. Maj:t och arbetslöshetskommissionen lämnade direktiv.

Stockholm den 24 januari 1922.

<i>G. Sederholm</i>	<i>Jöns Pålsson</i>	<i>N. A. Bondeson</i>
<i>K. J. Gustafsson</i>	<i>Elof B. Andersson</i>	<i>A. O. Frändén</i>
<i>M. Svensson</i>	<i>Knut Heyman</i>	<i>Ol. Pettersson</i>
<i>Erik Andersson</i>	<i>Edw. Larson</i>	<i>August W. Johansson</i>
	<i>Isak Svensson</i>	

